

Az anyák gondozói feladatainak alakulása a Covid-19 világjárvány első és második hulláma során (Tematikus előadások 2. blokk)

Dr. Lendvai Lilla, Végh Judit, Dr. Düll Andrea, Dr. Nguyen Luu Lan Anh

Elméleti háttér: A Covid-19 világjárvány, valamint az azzal járó kijárási korlátozások fokozott terhelést jelentettek a családok, a nemi szerepelvárásokból fakadóan pedig különösen a nők számára (l. pl. Hjálmsdóttir & Bjarnadóttir, 2020; Fodor és mtsai, 2020).

Kutatási kérdés és cél: Célunk volt interjú vizsgálatot végezni magyar anyákkal arról, hogy hogyan viszonyulnak a világjárvány okozta változásokhoz, valamint a nemi szerepelvárásokhoz az első hullám során, majd milyen változások következtek be esetükben a második hullám alatt. Kutatási kérdéseink voltak: „Milyen hatással volt az anyák életére a világjárvány?”, „Hogyan értelmezik az anyák a nemi szerepelvárásokat a Covid-19 világjárvány első/második hulláma idején?”.

Módszertan: Kvalitatív kutatás, 12 félig strukturált interjú a 2020-as első, majd a második hullám alatt. Az elemzéskor a félig strukturált interjúk induktív kvalitatív elemzését alkalmaztuk (Braun & Clarke, 2006) a látens tartalmak feltárásához, és a szociális konstruktivista szemléletnek megfelelően az elbeszéléseket a kontextusról le nem választhatónak tekintettük (Szokolszky, 2004; Bodor, 2002).

Minta: 12 olyan anya, aki házasságban, férjével egy háztartásban élt. A részvételre vonatkozó kikötés volt, hogy a legfiatalabb gyermek legfeljebb 10 éves lehetett. Az interjúalanyok átlagéletkora 37 év volt (legmagasabb=40, legalacsonyabb=32), és átlagban 4 fős háztartásokban éltek (legkisebb=3, legnagyobb=6).

Előzetes eredményeink szerint a gyermekekkel kapcsolatos teendők ellátása nagymértékben az anyákra hárult. Az első hullám során a családok jellemzően nem számíthattak a gyermekgondozásban addig segítő szereplőkre (pl. nagyszülőkre), helyettük az anyákra hárult a gyermekek teljes ellátása, valamint a kisgyermekek gondozása mellett iskoláskorú gyermekek esetén az otthontanulás segítése, illetve a házimunka elvégzése is. Az eddigi szerepek mellé tehát az első hullám során a pedagógusszerep is nagyobb mértékben társult.

A második hullámra az apák gyermekgondozásban való részvétele módosult, jellemzően több időt töltöttek gyermekeikkel, ami pozitív hatással volt az apa-gyermek kapcsolatokra. Emellett a feladatok is egyenlőbben oszlottak meg, de a teljesen egyenlő megosztást továbbra sem közelítette meg. Az interjúalanyok a férj otthoni munkavégzésére jellemzően „besegítésként” hivatkoztak, maguk is elsősorban női feladatnak tartották a fizetetlen munka elvégzését.

Az anyák mindennemű kapcsolattartása az első hullámban az online térbe helyeződött át. A második hullám során már személyesen is találkoztak szüleikkel, gyermekeik pedig újra valamely intézménybe jártak, amely kismértékben tehermentesítette őket az első hullámban jelentkező nehézségek egy részétől, valamint csökkentették a sztereotípiák okán saját maguknak megfogalmazott elvárásokat is.

Konklúzió: Összességében elmondható, hogy az anyákra hárult a gondoskodással kapcsolatos feladatok jelentős része, függetlenül attól, hogy fizetett vagy fizetetlen munkát végeztek.

Kulcsszavak: Covid-19, első és második hullám, anyaság, gondozói feladatok

Kutatás kerete: ELTE Doktori pályázat